

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

Козій Марія Сергіївна

УДК _____
(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Реалізація державної політики у сфері соціального
захисту населення

Спеціальність 281 – «Публічне управління та адміністрування»

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ 2023

АНОТАЦІЯ

Козій М.С. Реалізація державної політики у сфері соціального захисту населення. – Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2023.

Метою даної роботи є дослідження реалізації політики соціального захисту населення на прикладі Долинської міської територіальної громади Калуського району Івано-Франківської області.

Висвітлені основні складові системи соціального захисту населення, досліджена взаємодія різних гілок влади в сфері соціального захисту.

Проведено порівняльний аналіз реалізації соціальної політики в країнах Європейського Союзу і в Україні. Досліджено механізм забезпечення фінансовими ресурсами соціального захисту населення.

В процесі написання роботи виявлені удосконалення та зміни в пріоритетах соціального захисту населення в умовах війни, а також визначення ролі органів місцевого самоврядування у реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення.

Матеріали роботи будуть корисними для удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування, для органів державної влади, при розробці проєктів нормативно-правових актів, а також можуть бути використані різними громадськими організаціями, населенням територіальної громади для отримання соціальних гарантій та послуг від держави та місцевої влади.

Ключові слова: орган місцевого самоврядування, соціальний захист, соціальна політика, соціальні послуги.

З М І С Т

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ	
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	
1.1 Соціальний захист населення в Україні	8
1.2 Аналіз соціального захисту населення в країнах Європейського Союзу(досвід, законодавча база та фінансове забезпечення)	15
1.3 Огляд діючих в Україні законів і регулювань, спрямованих на соціальний захист населення в умовах воєнного стану	23
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В ДОЛИНСЬКІЙ	
МІСЬКІЙ ТЕРИТОРАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	
2.1 Аналіз та оцінка стану забезпечення соціального захисту населення Долинської ТГ(програми, документи, статистика, результати тощо)	33
2.2 Ідентифікація потреб і проблем з наданням соціальних послуг і допомог для населення Долинської територіальної громади	42
2.3 Про необхідні зміни в пріоритетах, цілях і завданнях реалізації соціальної політики на території Долинської територіальної громади в умовах війни	52
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

Перелік умовних позначень, символів,
одиниць, скорочень і термінів

ЄС	Європейський Союз
ВПО	Внутрішньо переміщенні особи
КЗ	Комунальний заклад
ОМС	Орган місцевого самоврядування
ТГ	Територіальна громада
СЖО	Складні життєві обставини
ЦНСП	Центр надання соціальних послуг
УВК ООН	Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй

ВСТУП

Актуальність даної роботи полягає в тому, що в зв'язку з проведенням децентралізації і відповідними змінами в законодавстві України, на сьогоднішній день така сфера як соціальний захист ще знаходиться на шляху змін. Деякі свої повноваження держава делегувала територіальним громадам, в тому числі і соціальний захист населення. Що означає термін соціальний захист? Це система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо). Тобто це страхування, надання соціальних послуг і різного виду допомог для вразливих груп населення. Надання соціальних послуг в ТГ потребує від місцевої влади структурних змін та перегляду фінансової політики на місцях, оскільки на їх утримання передаються усі соціальні заклади та установи. У відповідності до Закону України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 року № 2671-VIII із змінами, визначено нові повноваження місцевих органів влади у сфері надання соціальних послуг, а також затверджено цілий ряд нормативних документів щодо визначення цілей, принципів, напрямків державної політики у сфері надання соціальних послуг, оцінки потреб, організації соціальних послуг, фінансування та порядок соціального замовлення. На даний час ця тема мало вивчена, особливо на рівні конкретних громад. Кожна ТГ відрізняється одна від другої. Це і географічне положення, і соціально-демографічний склад населення (відповідно до соціального паспорту ТГ), і наявність відповідних соціальних закладів, фахівців у сфері соціальної роботи. Важливо ще не відкидати фінансову спроможність громад.

Тому **метою магістерської роботи** є дослідження практичного впровадження реформи соціального захисту населення на прикладі Долинської міської ТГ Івано-Франківської області, а також її адаптація під сьогоднішній день в

умовах війни.

Об'єктом дослідження є соціальний захист населення ТГ в умовах децентралізації і війни

Предмет дослідження – процес і результати захисту населення Долинської міської ТГ Івано-Франківської області в умовах децентралізації і війни.

Завдання дослідження:

1. Дослідити соціальний захист населення в Україні
2. Провести аналіз соціального захисту населення в країнах Європейського Союзу(вивчити досвід, законодавчу базу та фінансове забезпечення)
3. Провести огляд діючих в Україні законів і регулювань, спрямованих на соціальний захист населення в умовах воєнного стану
4. Проведення аналізу та оцінки стану забезпечення соціального захисту населення Долинської ТГ (програми, документи, статистика, результати, тощо)
5. Провести ідентифікацію потреб і проблем з наданням соціальних послуг і допомог для населення Долинської територіальної громади
6. Дослідити які зміни відбулися в пріоритетах, цілях і завданнях реалізації соціальної політики на території Долинської територіальної громади в умовах війни

Основні наукові методи дослідження, які застосовані в даній роботі це історико-правовий, системний, формально-юридичний, порівняльно-правовий і статистичний. За допомогою історико-правового методу можна зрозуміти які економічні, політичні та соціальні умови впливали на прийняття того чи іншого акта. Застосування системного методу дозволило визначити коло проблем які існують в Долинській територіальній громаді при впровадженні соціального законодавства України в умовах війни. Формально-юридичний допомагає визначити зміст нормативно-правових актів, які регламентують соціальні права громадян України, наприклад, за юридичною силою, починаючи з Конституції

України. Під час написання роботи було розглянуто багато Законів України, різних положень та інших нормативних актів. Розгляд цих законів та положень сприяє встановленню ролі та значення кожного з них для жителів Долинської міської територіальної громади. Застосовуючи порівняльно-правовий метод, було проведено дослідження законодавства в соціальній сфері таких країн як Польща, Німеччина та Швеція. Що дало змогу порівняти, знайти спільні напрями з законодавством України та дослідити досвід цих країн. Статистичний метод дав змогу отримати показник рівня надання соціальних допомог різним категоріям населення в Долинській міській територіальній громаді. Цей метод базувався на дослідженні виконання програми соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади на 2023-2025 роки та аналізі проведеного фінансування для реалізації цієї програми.

Під час написання роботи стало очевидним, що не всі законодавчі акти виконуються в повному обсязі а також стало зрозумілим, що деякі просто виконати не має можливості. Так наказ Міністерства соціальної політики від «Про затвердження порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці /територіальної громади у соціальних послугах», прийнятий ще у квітні 2023 року не був відповідно опрацьований. Тому в наступному році не передбачено всіх видів заходів програми соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади на 2023-2025 і як наслідок, при закладанні грошей у бюджеті не буде передбачено коштів на їх виконання.

Наскільки мені відомо, таке дослідження в Долинській міській ТГ ще ніхто не проводив, тому результати порівняти неможливо. Але якщо порівнювати в цифрах, то цього року фінансування закладено більше.

Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи: вступ, два розділи (шість підрозділів), висновки, загальний обсяг яких складає 62 сторінки. У роботі вміщено 1 таблицю. Список використаних джерел містить 52 найменування.

РОЗДІЛ 1

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1 Соціальний захист населення в Україні

Україна перебуває на шляху розбудови демократичної держави з ринковою економікою. Політичне, економічне та соціальне перетворення України потребує вирішення багатьох питань, в тому числі і питання соціальних стандартів і гарантій для кожного її громадянина незалежно від віросповідання, місця проживання і його політичних поглядів. Соціальний захист населення (соціальне забезпечення) є важливим елементом державної політики.

Соціальний захист має кілька організаційноправових форм і видів, це пов'язано зі специфікою забезпечення окремих категорій громадян. Вони визначені Конституцією України та чинним законодавством. В Україні існують такі форми соціального захисту (соціального забезпечення)¹:

- 1) обов'язкове державне пенсійне страхування;
- 2) обов'язкове державне соціальне страхування працівників підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності;
- 3) адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, непрацездатним громадянам за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів;
- 4) забезпечення за рахунок коштів соціальних фондів підприємств, творчих об'єднань, благодійних організацій і приватних добровільних внесків громадян;
- 5) призначення недержавне пенсійне забезпечення громадян згідно з

¹ Конституція України, статті 46,47,48,49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР>

угодами працівників з роботодавцями, недержавними фондами, приватними пенсійними системами;

б) соціальне забезпечення за рахунок прямих асигнувань з Державного бюджету України;

7) утримання непрацездатних громадян у державних, комунальних та інших установах соціального призначення.

Кожна форма соціального захисту (забезпечення) має свої особливості, такі як: певний склад забезпечуваних осіб; джерела фінансування, з яких здійснюється забезпечення; види забезпечення (обслуговування); органи, що здійснюють його. Наприклад, обов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється державою, Пенсійним фондом України. За рахунок коштів Пенсійного фонду виплачуються пенсії за віком, за інвалідністю, в разі втрати годувальника, соціальні пенсії. Адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, непрацездатним громадянам здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Існує кілька видів соціального захисту, такі як пільги, послуги, соціальні виплати, надані непрацездатним громадянам безкоштовно чи на пільгових умовах за рахунок відповідних джерел фінансування. Соціальні виплати надаються у грошовій формі в вигляді пенсій, допомог, а також натуральному вигляді (одержання продуктів харчування, технічних засобів пересування, працевлаштування громадян, що частково втратили працездатність, розміщення непрацездатних громадян у будинках для людей похилого віку та інвалідів тощо). Пенсії відрізняються від допомог із соціального забезпечення. Для пенсії характерна регулярність виплат. Допомоги можуть бути одноразовими або періодичними (до певної дати). Також допомоги на відміну від пенсій можуть призначатися в однаковій сумі для певної категорії забезпечуваних осіб. Ще одна відмінність допомог від пенсій, це тимчасове забезпечення непрацездатного громадянина чи малозабезпеченої сім'ї. Ще одним видом соціального забезпечення є соціальні послуги, пільги побутового характеру. До

соціальних послуг належать: оплата житлово-комунальних послуг та проїзду в транспорті, санаторно-курортне, медичне обслуговування та лікування, допомога сім'ям з дітьми та інше.

Держава гарантує людині соціальні права і свободи, які в свою чергу забезпечують гідний рівень життя і соціальну захищеність. З однієї сторони ці права і свободи є вимогами до держави, з іншої - її обов'язками щодо підтримання життя особи та її соціальної захищеності. Невирішеність соціальних проблем у суспільстві може призвести до незадоволеності людей владою, що в свою чергу може викликати масові протести і є одним з небезпечних джерел, пов'язаних з національною безпекою. Можна сказати, що соціальний захист — це комплекс заходів, які здійснюють державні органи в різних сферах діяльності і які забезпечують доступ кожної людини до соціальних благ, усунення соціальної нерівності та підтримку найбільш незахищених верств населення. Метою соціального захисту є надання можливості кожному вільно розвиватися, реалізовувати себе та свої здібності, поліпшення морального та матеріального стану, подолання бідності та розшарування суспільства. Законодавство України передбачає управління соціальним захистом населення як на загальнодержавному, так і на регіональному і місцевому рівнях.

В нашій державі прийнята низка законів щодо соціального захисту населення. Такі Закони як «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 № 966-XIV, «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III, «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1999 № 1788-XII, «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 № 2017-III, «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV, «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 № 16/98-ВР, «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-XII, із змінами

та багато інших допомагають державним органам влади, органам місцевого самоврядування вирішувати безліч питань та проблем різних категорій населення у сфері соціального захисту. Ці всі Закони гарантують певні соціальні блага різним верствам населення, але це неможливо реалізувати без відповідного фінансового забезпечення. Закон про Державний бюджет України на відповідний рік передбачає видатки держави на загальносуспільні потреби (зокрема, й соціальні), розмір і цільове спрямування цих видатків. В свою чергу, керуючись чинним законодавством органи місцевої влади (обласні, районні, ради територіальних громад) приймають відповідні рішення для реалізації державної політики соціального захисту.

Згідно з чинним законодавством Спеціальний орган, який уповноважений від імені держави впроваджувати в життя соціальну політику, є Міністерство соціальної політики України. Міністерство соціальної політики України (Мінсоцполітики) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері праці та соціальної політики, зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, соціального діалогу, соціального захисту, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, запобігання насильству в сім'ї, протидії торгівлі людьми, захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики щодо пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, зокрема забезпечення їх психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування, технічними та іншими засобами реабілітації, житлом, надання освітніх послуг, організації поховання, соціальної та професійної адаптації

військовослужбовців, які звільняються, осіб, звільнених з військової служби, та учасників антитерористичної операції, у сфері промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами, здійснення державного гірничого нагляду, здійснення державного нагляду та контролю за додержанням вимог законодавства про працю, зайнятість населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб.² Основним завданням Міністерства соціальної політики України є формування державної політики щодо забезпечення державних соціальних стандартів у різних сферах, це стосується і трудових відносин, і загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, і соціального захисту інвалідів, і державного нагляду за дотриманням трудового законодавства, також надання адресної соціальної допомоги вразливим верствам населення, в тому числі малозабезпеченим та багатодітним сім'ям та надання соціальних послуг людям похилого віку, інвалідам, бездомним громадянам, іншим соціально вразливим верствам населення та ін.

Також з метою здійснення управління фінансами пенсійного забезпечення було створено Пенсійний фонд України. Він є центральним органом виконавчої влади, підвідомчим Кабінету Міністрів України. Основними завданнями Пенсійного фонду України є³:

- реалізація державної політики з питань пенсійного забезпечення, загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-

²Положення про Міністерство соціальної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423

³Положення про Пенсійний фонд України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280, п.3

комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу; ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, осіб, які мають право на пільги, а також одержувачів житлових субсидій;

- внесення пропозицій Міністрові соціальної політики щодо забезпечення
- формування державної політики із зазначених питань;
- здійснення страхових виплат та надання соціальних послуг відповідно до Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»;
- профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- проведення перевірки обґрунтованості видачі, продовження листків непрацездатності та документів, що є підставою для їх формування, на базі інформації, що міститься в електронних системах та реєстрах;
- здійснення контролю за використанням страхувальниками та застрахованими особами страхових коштів;
- виконання інших завдань, визначених законом.

Крім цього, до центральних органів виконавчої влади з соціального захисту населення належать: Державна служба зайнятості України, Міністерство у справах ветеранів України, Державна служба України з питань праці. Їхніми основними завданнями є:

- реалізація державної політики у сфері зайнятості населення та трудової міграції, соціального захисту від безробіття⁴;
- реалізація державної політики у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, здійснення державного гірничого нагляду, а також з питань

⁴ Положення про Державну службу зайнятості: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 16 грудня 2020 року № 2663

нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб⁵; - формування і реалізація державної політики у сфері: соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, зокрема забезпечення психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, зайнятості, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, а також санаторно-курортним лікуванням, житлом⁶.

На регіональному та місцевому рівнях органи соціального захисту населення представлені профільними департаментами, управліннями та відділами обласних і районних державних адміністрацій, а також виконавчих органів міських і районних у містах рад.

Можна зробити висновок, що соціальний захист населення – це сукупність економічних, соціальних, правових, організаційних заходів, що забезпечують працездатному населенню умови для поліпшення свого матеріального стану за рахунок особистого трудового внеску, а непрацездатним особам та соціально вразливим верствам населення – гарантії у отриманні матеріальної підтримки, у користуванні всіма видами послуг, що надаються безкоштовно(освіта, медицина та інші).

Конституційні права людини на соціальний захист гарантують отримання пенсії, соціальну допомогу за рахунок загальнообов'язкового державного страхування та інші соціальні виплати, а також гарантують користування послугами для догляду за непрацездатними особами.

⁵ Положення про Державну службу України з питань праці: постанова КМУ від 11.02.2015 № 96

⁶ Положення про Міністерство у справах ветеранів України, затверджено постановою КМУ від 27.12.2018 №1175

1.2 Аналіз соціального захисту населення в країнах Європейського Союзу (досвід, законодавча база та фінансове забезпечення)

Європейський Союз є провідною організацією із захисту прав людини. Принципи прав і свободи закладені в установчих документах ЄС.

Так стаття 34 Хартії Європейського Союзу про основоположні права передбачає:

1. Європейський Союз визнає та поважає право на соціальне забезпечення та соціальні послуги, що надають захист у таких випадках, як материнство, хвороба, нещасний випадок на виробництві, неможливості самостійного існування чи старість, а у разі втрати роботи – відповідно до встановлених правил відповідно до законодавства Європейського Союзу та національного законодавства національних практик.
2. Кожна людина, яка проживає та легально пересувається у межах Європейського Союзу, має право на соціальне забезпечення та соціальні послуги відповідно до законодавства Європейського Союзу та національного законодавства та національних практик.
3. З метою боротьби із соціальною ізоляцією та бідністю Європейський Союз визнає та поважає право на соціальну та житлову допомогу, щоб забезпечити гідне існування для всіх, кому бракує достатніх ресурсів, відповідно до правил, встановлених законодавством Європейського Союзу та національним законодавством та національними практиками.

Відповідно до Загальної декларації прав людини 1948 р., Європейської соціальної Хартії 1961 р., Міжнародному пакту про громадянські та політичні права ООН 1966 р. основними соціальними правами можна назвати такі права, як: право на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, достатній життєвий рівень, освіту, медичну допомогу, житло і таке інше.

Розглянемо кілька країн ЄС для проведення аналізу соціального захисту

населення. Серед всіх країн, напевно, варто виділити Швецію, вона має так звану скандинавську модель соціального захисту. Це означає, що держава бере безпосередню участь в наданні соціальних гарантій своїм громадянам.

Основна мета соціальних програм Швеції направлена на досягнення повної зайнятості населення. На сьогоднішній час в країні працевлаштовані понад 90% населення. За світовими стандартами цей показник є максимальним. Кожен громадянин в Швеції має право на освіту, медичне обслуговування і отримання пенсій і пільг. Соціальне забезпечення знаходиться під контролем держави.

Охорона здоров'я Швеції займає високе місце на світовому рівні. Дуже низька смертність дітей, середня тривалість життя у жінок – 80 років, у чоловіків – 75 років і це досить високий показник. В Швеції діє єдина загальнонаціональна система страхування на випадок хвороби. Службовцю на випадок захворювання виплачують 75-85% заробітної плати. Також це стосується хвороби дітей. Приблизно 80% сімей в Швеції отримують державну допомогу. Цей показник найвищий за світовими мірками. Пенсіонерам та інвалідам держава надає пільги та допомоги. Останні дослідження показали, що в Швеції рівень безробіття в країні не перевищує 2% від чисельності населення.

Якщо порівнювати з соціальними політиками інших країн Європи, то Швеція безумовно має переваги. В першу чергу це висока зайнятість населення, яка сприяє високому рівню життя всіх верств населення, на другому місці можна визначити участь профспілок у вирішенні конфліктних ситуацій на ринку праці, також держава прагне досягнути стабільності на ринку цін, економічного росту, надати як можна більше соціальних гарантій населенню і уникнути політичних конфліктів. На сьогоднішній день Швеція – це єдина країна, в якій витрати держави на соціальне забезпечення населення перевищують 42% за валовим національним продуктом (ВНП). Соціальна

політика Швеції направлена на задоволення потреб і інтересів населення і створює всі умови для його розвитку.

Швеція, маючи великий досвід у системі соціального захисту виступає партнером України у питаннях соціальної, освітньої, психологічної, медичної підтримки родин з дітьми, які сьогодні перебувають в Україні або в евакуації у Європі. Між Україною і Швецією 31 травня 2023 року був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між урядами Швеції та України щодо співпраці у сфері соціальної політики та, зокрема, захисту прав дітей. Меморандум передбачає співпрацю у розвитку сімейного виховання, запобіганню жорстокого поводження, недбалого ставлення та насильства щодо дітей. Як сказала міністерка соціальної політики в Україні, Оксана Жолнович: «Я дуже рада розширити співпрацю зі Швецією у сфері захисту прав дітей. Вдячна шведській стороні за ті ініціативи, які вона робить щодо захисту українських дітей та підтримки реформ сімейного виховання в Україні. Переконана, що Меморандум, який ми підписуємо сьогодні, дозволить нам розвинути тісну взаємодію у наданні соціальних послуг та імплементацію міжнародної кваліфікації функціонування для дітей в Україні»⁷.

Міністерка соціальних служб Швеції Камілла Вальтерссон Грьонвалль підкреслила, що одним із пріоритетів Уряду Швеції зокрема та ЄС у цілому є підтримка України та докладання зусиль для захисту українських дітей. Вона зазначила, що першочерговим завданням є оновлення системи надання соціальних послуг в Україні, включаючи захист прав дітей і Швеція виступає партнером України в цих питаннях. Вона додала, що Швеція має значний досвід у боротьбі з соціальною ізоляцією та дискримінацією, сприянні гендерній рівності, забезпеченні захисту прав дитини та прав осіб з інвалідністю і її країна готова ділитися знанням та реалізовувати їх на практиці.

Варто розглянути систему соціального захисту населення Польщі, найближчого сусіда. Соціальне страхування в Польщі, відоме як

⁷ <https://www.kmu.gov.ua/news/u-shvetsii-obhovoryly-pytannia-zakhystu-prav-ukrainskykh-ditei>

ZUS(Zakład Ubezpieczeń Społecznych), – це обов'язкова програма, що забезпечує захист громадян від економічних наслідків різних життєвих ситуацій, таких як безробіття, хвороба, інвалідність та старість. Воно становить основу соціального захисту в Польщі і важливе для всіх, хто працює або планує працювати в цій країні. ZUS є центральним органом управління соціального страхування, в його функції входить облік внесків на соціальне страхування, виплата пенсій, виплата по хворобі, виплата при нещасному випадку і т.д.

Соціальні витрати у Польщі більші, ніж в інших країнах Центрально-Східної Європи і сягають 25,8% ВВП. Однак, витрати країн «старого Євросоюзу» ще більші і складають 28,2% ВВП.

В Польському законодавстві після початку військової агресії росії проти України відбулися значні зміни. Так владою Польщі 12 березня 2022 року був ухвалений закон «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території України»⁸, який дозволяє отримати дозвіл на тимчасове перебування особам, що рятуються від війни в Україні. Дозвіл надається на період вісімнадцять місяців, але через дев'ять місяців перебування, біженці можуть подати заяву на тимчасове проживання до трьох років. Крім цього, законом передбачено низку соціальних програм, користуватись пільгами, отримувати безоплатну медичну допомогу. Також в цьому законі прописано, що поляки будуть отримувати пільги від держави, якщо забезпечуватимуть харчування та проживання громадян України. Біженці мають можливість отримати номер PESEL (ідентифікаційний номер) в електронній системі реєстру населення. З номером PESEL громадяни України отримують безкоштовний довірений профіль, який дозволяє вирішувати всі адміністративні питання не виходячи з дому. Наприклад подати заяву, скаргу в електронному вигляді в різні державні установи. На сьогоднішній день цей закон зазнав змін. Так, безкоштовне проживання українці матимуть тільки 120діб, а далі їм буде потрібно платити 75% коштів на проживання, але не

⁸ <https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2022/05/ekspert-220-yablonska>

більше 60 злотих на добу (500 гривень). Також скасовано спрощений порядок отримання посвідки на тимчасове проживання до трьох років. Для громадян країни, а також для біженців з України в Польщі діють такі програми :

- «Сім'я 500+» – щомісячні виплати, розраховані на кожну неповнолітню дитину у сім'ї ;
- «DobryStart 300+» – одноразова виплата у розмірі 300 злотих для купівлі шкільних речей до початку навчального року⁹.

В Польщі було знижено пенсійний вік з 67 років для всіх до 60 років для жінок і 65 років для чоловіків. Можна зробити висновок, що в цілому Польща є соціально орієнтованою країною, яка тримає курс на підвищення рівня життя населення.

Неможна обійти стороною і соціальну систему у Німеччині. На сьогоднішній день ця країна приймає найбільшу кількість біженців і має великий досвід у створенні спеціальних соціальних програм тимчасового характеру, які допомагають не тільки фінансово, а і з працевлаштуванням. Соціальний захист населення в Німеччині вважається одним із самих давніх та кращих у Європі. Ще Отто фон Бісмарк започаткував систему соціального страхування в Німеччині. При ньому були запроваджені закони про медичне страхування, про страхування від нещасного випадку, страхування пенсії.

В Німеччині діє Соціальний кодекс, це головний нормативний документ, який забезпечує соціальними гарантіями населення країни.

В Україні існує чотири види соціального страхування: пенсійне, медичне, від безробіття та від нещасних випадків. Соціальне страхування фінансується за рахунок роботодавця, а також найманих працівників, і розрізняється за видами діяльності. Отримання соціальної послуги напряму залежить від сплати внеску. Держава також проводить фінансування системи соціального забезпечення у вигляді допомог. Найбільш поширені види допомог:

1. Соціальна допомога, базова допомога для літніх людей.

⁹https://biz.ligazakon.net/news/212289_polske-zakonodavstvo-ta-pratsvnik-z-ukrani

2. Допомога на дітей.
3. Допомога для безробітних і членів їх сімей.
4. Фінансова підтримка молоді (позички та стипендії для школярів і студентів) .
5. Дотація на оренду житла .
6. Допомога для біженців.

Система пенсійного страхування в Німеччині перебуває на шляху змін. Але основний принцип де працюючий сплачує відрахування за того хто на пенсії зберігається. Оскільки в Німеччині існує так званий фактор старіння нації, тому піднято вік виходу на пенсію для чоловіків і жінок це 67 років., а до 2060 року вік підніметься до 69 років. В країні пенсійна система поділяється на три рівні:

- Державна пенсія. Це обов'язкове пенсійне страхування, що передбачає сплату внесків роботодавцями;
- Корпоративна пенсія. Додаткове професійне пенсійне забезпечення. Вона нараховується працівникам великих приватних компаній і держсектору;
- Приватні добровільні накопичення громадян.

Державне пенсійне страхування є обов'язковим для людей з доходом 3900 євро і відрахуванням із зарплати 19,5 %. Крупні компанії можуть платити додаткову (корпоративну) пенсію із своїх внесків. Також громадяни можуть формувати ще одну пенсію у приватному фонді. У Німеччині працюють 33 пенсійні (страхові) фонди. З початку 2002 року їх діяльність регулюється законом про страховий нагляд (VAG) і всі вони підзвітні й підконтрольні Федеральній службі фінансового нагляду (BaFin).¹⁰ Ця служба захищає інтереси вкладників і стежить за дотриманням страховиками законодавства. Федеральна служба фінансового нагляду проводить перевірки за скаргами, а також має повноваження за результатами перевірки відкликати ліцензію. На сьогоднішній день 10 найбільших приватних пенсійних фондів управляють активами

¹⁰ Редакція часопису «Політика, право, життя» від 29.12.2021

вкладників, балансова вартість яких оцінюється в понад 92 мільярди євро (статистичні дані наглядного відомства BaFin). Такі дані свідчать про високу довіру населення, більшість майбутніх пенсіонерів прагнуть жити безбідно і в комфорті, ця система дозволяє їм сподіватись на пенсію до 80% від свого заробітку. Системою соціального медичного страхування охоплено понад 90% населення. Тільки за 2% незаможних громадян платить держава. Освіта в Німеччині діє за принципом «академічної свободи», тобто в заклад освіти може вступити будь-який бажаючий, освіта є безкоштовною.

Приблизно 6,5% населення країни знаходиться в пошуку роботи і це не звертаючи уваги на те, що біженців стає з кожним роком більше. Практично всі ці безробітні отримують допомогу. Виплати здійснюються із спеціального страхового фонду, куди всі працюючі перераховують кошти. Ці виплати обмежені в часі (6-24 місяці), розмір залежить напряму від колишньої заробітної плати.

Дуже дорого обходиться німцям житло. Доплату на оренду житла дають тим, хто не отримує іншої допомоги, а також матерям-одиначкам, багатодітним сім'ям, пенсіонерам з низькою пенсією. Допомога розрахована на людей які знімають житло площею не більше 40 м² на одного і 60 м² на двох. Також дохід на одну людину не може перевищувати 870 євро, на двох – 1190 євро і так далі.

Допомога на дітей призначається на кожну дитину до досягнення нею 18 річчя. Її розмір залежить від кількості дітей, так на перших двох дітей надається 192 євро, на третю дитину – 198 євро. Декретна відпустка триває 14 тижнів з них 6 до пологів і 8 після. Допомога по пологах розраховується на підставі середньої заробітної плати за останні 3 місяці.¹¹

За даними Інституту світової економіки на утримання мільйонної армії біженців Німеччина витрачає 25-55 млрд. євро в рік. Розмір різних допомог, пільг та дотацій для сімей з дітьми становить близько 200 млрд євро в рік. Такі витрати на соціальну сферу, сприяють розвитку волонтерського руху, що

¹¹ <https://migrant.biz.ua/nimechina/zhittya-de/sotsialne-zabezpechennia.html>

значно економить державні кошти. Соціальний захист малозабезпеченого населення в Німеччині знаходиться на високому рівні і це дозволяє досягнути певного балансу між різними прошарками суспільства.

1.3 Огляд діючих в Україні законів і регулювань, спрямованих на соціальний захист населення в умовах воєнного стану

Війна завдала та продовжує завдавати непоправної шкоди соціальній сфері України. Це і зростання навантаження на систему соціальної підтримки та соціального страхування населення через постійне збільшення кількості громадян, які потребують отримання соціальних, реабілітаційних послуг та виплат при одночасному зменшенні надходжень до державного, місцевого бюджетів та фондів загальнообов'язкового пенсійного та соціального страхування; і ускладнення підтвердження інформації щодо фактичної кількості як дорослих, так і дітей, які потребують соціального захисту та підтримки; і руйнування об'єктів соціальної інфраструктури, і брак спеціалістів сфери соціальної підтримки населення, які також стають вимушеними переселенцями, що впливає на обслуговування населення; і те, що система соціальної підтримки не встигає адаптуватися до значних міграційних рухів громадян, а також зміналінії активного ведення бойових дій та переліку тимчасово окупованих територій. Перелічені чинники дуже ускладнюють проведення соціальних, страхових та пенсійних виплат громадянам. Найбільше страждають люди, які знаходяться в зоні бойових дій і тимчасово непідконтрольних Україні територіях. Такі громадяни не можуть отримати вчасно ні пенсії, ні соціальні допомоги. На цих територіях не діють соціальні заклади, немає соціальних робітників чи фахівців соціальних служб. Тому перед державою виникла низка питань щодо дотримання соціальних гарантій під час військового стану, які потрібно вирішувати в найкоротші терміни.

Ще з 2014 року у нас виник термін внутрішньо переміщення особа (ВПО), це люди які втратили житло в наслідок руйнувань під час обстрілів Луганської та Донецької областей, або внаслідок окупації півострова Крим і змушені були переїхати на інші території України. Обсяги руйнувань з 24 лютого 2022 р. та

кількість ВПО на території країни зросли до великих обсягів. Мільйони осіб залишилися без житла, за даними, Київської Школи економіки (KSE) житловому фонду України в ході повномасштабної війни завдано збитків на суму понад 54 млрд. доларів.¹² Це оцінка на кінець травня цього року. Із загальної суми 46,6 млрд. доларів – це збитки від руйнування та пошкодження багатоквартирних будинків. За останніми даними, загалом постраждали 18,6 тисяч таких будинків: 13,2 тисяч — пошкоджені, 5,4 тисяч — повністю зруйновані. Більше 7 млрд. доларів – збитки від знищених та пошкоджених приватних будинків. Таких зараз уже понад 144 тисячі, з них зруйновано майже 59 тисяч. Загалом станом на червень пошкоджено понад 163 тисячі об'єктів житлового фонду. Загальна площа пошкоджених чи зруйнованих об'єктів – 87 мільйонів м², що становить 8,6% від загальної площі.

Відповідно до статті 47 Конституції України кожен має право на житло. Передбачено, що громадянам, які потребують соціального захисту, соціальне житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату. У статті 48 Конституції України передбачено право на достатній життєвий рівень. Право ВПО на житло було проголошено у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Ще у 2014 році було прийнято Постанову КМУ «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг». 20 березня 2022 р. ця Постанова разом зі змінами втратила чинність внаслідок прийняття нової Постанови «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» № 332 від 20 березня 2022 р., якою було затверджено Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам та Порядок використання коштів державного бюджету для надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам.¹³

¹²<https://www.slovoidilo.ua/2023/06/27/novyna/ekonomika/xodi-bojovyx-dij-poshkodzheno-8-zhytlovoho-fondu-ukrayiny-kse-oczinyly-zbytku>

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022>

Таким чином, українським законодавством передбачено, що допомогу на проживання можуть отримати всі переміщені особи з територіальних громад у районах бойових дій, тимчасово окупованих територій та територій в оточенні, які включено до переліку, що затверджується КМУ.¹⁴ Відповідно до Порядку надання допомоги на проживання ВПО, затвердженого Постановою № 332 від 20 березня 2023 « починаючи з травня 2022 р. допомога надається внутрішньо переміщеним особам, які перемістилися з тимчасово окупованої Російською Федерацією території України, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), а також внутрішньо переміщеним особам, у яких житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження і які подали до 20 травня 2022 р. заявку на відшкодування відповідних втрат, зокрема через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, або за умови подання документального підтвердження від органів місцевого самоврядування факту пошкодження або знищення нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією росії.» Порядком, затвердженим Постановою КМУ від 7 березня 2022 р. № 220 передбачено кошти на облаштування місць розміщення громадян, які у зв'язку з проведенням воєнних дій залишили місце проживання (вимушеним переселенцям). У випадках, коли житло зруйновано чи пошкоджено, або особи перемістилися з територій активних бойових дій чи територій окупованих росією, вони мають право на тимчасове житло. Також було організовано пункти тимчасового проживання у школах, дитячих садках, гуртожитках тощо. Тимчасове розміщення на різні періоди часу надавалося на безкоштовній основі або зі сплатою комунальних платежів.

Оскільки війна продовжується а масштаби руйнувань зростають, необхідно розпочинати вирішення цього питання не тільки у кризовій ситуації, але й на середню та довгострокову перспективу. Урядом для покращення

¹⁴Розпорядження Кабінету Міністрів України № 204 від 6 березня 2022 р

критичної ситуації, яка склалася після початку повномасштабного вторгнення росії, розроблено та впроваджено кілька нових механізмів. Так, 19 квітня 2022 року було прийнято Постанову КМУ № 495 «Деякі заходи формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб», якою затверджено:

- Порядок формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб;
- Порядок викупу, будівництва житла з метою передачі для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб;
- Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на викуп, будівництво житла з метою передачі для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб;
- Порядок надання житла, придбаного Держмолодьжитлом за рахунок коштів гуманітарної та іншої допомоги, для тимчасового проживання постраждалих осіб.

Міністерство соціальної політики та Управління Верховного комісара ООН(далі - УВКБ ООН) у справах біженців в Україні 18 квітня 2022 року підписали меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва з підтримки переселенців."Метою меморандуму є встановлення основ співпраці та координації між сторонами з метою максимізації їхніх зусиль та можливостей для покращення реагування на потреби, що виникають у зв'язку із збройним нападом та внутрішнім переміщенням, з фокусом на доступі до соціального захисту ВПО та інших постраждалих унаслідок війни людей у Україні", - йдеться в повідомленні пресслужби міністерства.¹⁵ Документом передбачається реалізація програми багатоцільової грошової підтримки внутрішньо переміщених осіб. Право на виплату додаткової грошової допомоги за рахунок

¹⁵ <https://interfax.com.ua/news/general/825579.html>

коштів УВКБ ООН мали узгоджені з Мінсоцполітики категорії внутрішньо переміщених осіб. Розмір допомоги становив 2 220 гривень на кожного члена сім'ї на місяць і здійснювалась ця виплата щомісячно протягом трьох місяців шляхом зарахування коштів на банківський рахунок переселенця.

Наприкінці березня 2022 року розпочалося фінансування програми “Прихисток”, у рамках якої протягом 6-х місяців УВК ООН в координації з Мінрегіоном надавало підтримку 10 000 домогосподарствам, які тимчасово розмістили в себе ВПО. Загальна сума додаткової щомісячної підтримки понад 500 тис. доларів.

Військові адміністрації надають допомогу у ремонті та реконструкції житлових приміщень. До їхніх повноважень зокрема відноситься: «надання допомоги власникам квартир (будинків) в їх відбудові у разі пошкодження в результаті проведення бойових дій, терористичних актів, диверсій; організації за рахунок власних коштів і на пайових засадах будівництва, реконструкції і ремонту об'єктів комунального господарства та соціального призначення, житлових будинків, а також шляхів місцевого значення; виконання або делегування на конкурсній основі генеральній будівельній організації (підрядній організації) функцій замовника на будівництво, реконструкцію і ремонт житла, інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури комунальної власності».¹⁶ Що стосується оренди, власності житлових приміщень, то законодавство України не зазнало змін під час війни. Постановою КМУ 19 березня 2022 року № 333 було затверджено Порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану. Ця компенсація стосується безоплатного тимчасового розміщення ВПО, які під час воєнного стану перемістилися з території на якій проводяться воєнні (бойові) дії та яка визначена в переліку, затвердженому розпорядженням КМУ від 6 березня 2022 р. № 204 “Про затвердження переліку адміністративно-територіальних

¹⁶Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VIII п.13 ч.2 ст.15

одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми “єПідтримка”. Розмір компенсації було затверджено у розмірі 14,77 гривні за добу на одну особу та збільшено до 30 грн з 1 жовтня 2022 р. Компенсація особам, що розмістили ВПО, виплачується за рахунок коштів державного бюджету, коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, іноземних держав та міжнародних організацій у вигляді благодійної, гуманітарної та матеріальної допомоги, а також добровільних пожертвувань фізичних і юридичних осіб, благодійних організацій та громадських об’єднань, інших не заборонених законодавством джерел.

Для того щоб отримати компенсацію особа, яка розмістила ВПО, не пізніше п’яти днів з дня закінчення звітного місяця подає до виконавчого органу сільської, селищної, міської ради, районної в м. Києві держадміністрації, відповідної військової адміністрації за місцем розташування житлового приміщення заяву, де розглядається протягом 5 робочих днів з дня, що настає за днем надходження такої заяви.¹⁷ Важливо, що особа, яка розмістила внутрішньо переміщених осіб, підтверджує факт відсутності заборгованості за житлово-комунальні послуги. Уповноважені особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради, районної в м. Києві держадміністрації відповідної військової адміністрації, протягом строку розгляду заяви проводять перевірку достовірності наведених у заяві відомостей шляхом відвідування місця розміщення ВПО, з метою перевірки факту:

- такого розміщення,
- його безоплатності,
- кількості розміщених осіб та умов їх проживання,
- документів, що посвідчують особу,
- довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи або електронної довідки, яка підтверджує факт внутрішнього переміщення і взяття на облік такої особи,

¹⁷ Порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб, додаток 2

- свідоцтва про народження малолітньої дитини, яка є внутрішньо переміщеною особою.

Результати перевірки надсилаються щомісяця до Мінреінтеграції та Товариства Червоного Хреста України¹⁸.

Розрахунок сума та порядок виділення компенсації за безоплатне розміщення ВПО також визначені Порядком компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб.

Це безумовно позитивний крок на шляху вирішення проблеми забезпечення житлом та ефективний механізм стимулювання розвитку оренди житла.

Неможна обійти стороною і правовий захист дітей під час війни. Вони є однією з найуразливіших та беззахисних категорій цивільного населення.

Постановою КМУ від 22 березня 2022 року № 349 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану»¹⁹ внесено зміни до Положення про дитячий будинок сімейного типу, яке було затверджено Постановою КМУ від 26 квітня 2002 року № 564²⁰ та Положення про прийомну сім'ю, затвердженого Постановою КМУ від 26 квітня 2002 року № 565²¹. Де передбачено, що під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану до дитячого будинку сімейного типу та у прийомні сім'ї можуть влаштовуватися діти, які залишилися без батьківського піклування, на умовах тимчасового влаштування в межах граничної чисельності дітей у дитячому будинку сімейного типу та у прийомній сім'ї. Також цією Постановою доповнено Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини²², розділом «Особливості влаштування дітей, які залишилися без батьківського

¹⁸ Порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб пункт 8

¹⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2022 р. № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

²⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р. № 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

²¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р. № 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

²² Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2008 р. № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

підкування, у тому числі дітей, розлучених із сім'єю, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану». Яким передбачено тимчасове влаштування дітей до функціонуючих прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу. Також у 2019 році Україна приєдналася до Декларації про безпеку шкіл (SafeSchoolsDeclaration), яка закликає сторони збройного конфлікту утримуватися від дій, які перешкоджають доступу дітей до освіти. Держава має розглянути конкретні заходи щодо обмеження використання шкіл збройними силами та озброєними недержавними формуваннями із порушенням застосованих норм міжнародного права. Кабінетом Міністрів України відповідно до розпорядження від 4 серпня 2021 р. № 898-р був затверджений План заходів щодо забезпечення безперервності навчання, запровадження моніторингу нападів на заклади освіти, їх захист від нападів та відновлення в разі пошкодження. Після введення в Україні воєнного стану 25 лютого 2022 року Міністерством освіти і науки України (далі – МОН України) направлено Листа керівникам департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій і керівникам закладів професійної, фахової освіти з рекомендацією щодо припинення освітнього процесу в усіх закладах освіти та оголошення канікул на два тижні. Але вже лист МОН України від 07 березня 2022 року №1/3378-22 «Про практику застосування трудового законодавства у галузі освіти і науки під час дії правового режиму воєнного стану», передбачає виконання роботи дистанційно у разі неможливого проїзду працівників до робочого місця. Окрім того, МОН України видано Наказ від 28 березня 2022 року №274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні», згідно з яким необхідно забезпечити та організувати:

- зарахування до закладів освіти здобувачів загальної середньої освіти, які вимушені були змінити місце навчання або проживання і проживають в Україні чи за її межами;

- здобуття загальної середньої освіти для здобувачів освіти за будь-якою формою, що може забезпечити заклад освіти та є найбільш безпечною для них²³ Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» від 15 березня 2022 року № 2126-IX розділ VI Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII доповнено статтею 57-1 «Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану». Відповідно до зазначеного закону, на час особливого періоду здобувачам освіти, працівникам закладів освіти гарантується:

- організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників;
- збереження місця роботи;
- середнього заробітку;
- здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом;
- місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо);
- забезпечення харчуванням (у разі потреби).

Отже, дітям на період дії воєнного стану на території України забезпечено умови для здобуття освіти в безпечних умовах, зокрема дистанційно.

Постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.2022 № 940 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо удосконалення механізму проведення евакуації» визначено форми відмови фізичної особи, законних представників дітей від обов'язкової евакуації. Якщо законні представники відмовилися від обов'язкової евакуації дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у тому числі тих, які виховуються в прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, які перебувають під їх опікою чи піклуванням, які влаштовані в сім'ї патронатних вихователів, опіка чи піклування над такими дітьми припиняється. В односторонньому порядку

²³Наказ Міністерства освіти і науки України від 28 березня 2022 р. № 274. URL: <https://mon.gov.ua>

органи опіки та піклування можуть розірвати договори про влаштування таких дітей до прийомної сім'ї, про патронат над такою дитиною, про організацію діяльності відповідного дитячого будинку сімейного типу. У безпечних районах Національна соціальна сервісна служба разом із місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування визначають перелік, прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей патронатних вихователів, закладів, в яких передбачається цілодобове перебування дітей, до яких будуть евакуйовані, з урахуванням віку та стану здоров'я, діти-сироти, діти, позбавлених батьківського піклування, діти, залишені без батьківського піклування.

На сьогоднішній день, Україна вдало застосовує норми міжнародного права задля захисту інтересів дітей в умовах війни, приймає власні нормативні акти, створюючи надійні, безпечні умови для дітей, однак суттєвою перешкодою цьому стає ігнорування протилежною стороною норм міжнародного законодавства. Всі сторони збройного конфлікту повинні дотримуватися зобов'язань, щодо захисту цивільних осіб загалом як за нормами міжнародного гуманітарного права, так і за нормами загального міжнародного права.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В ДОЛИНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

2.1 Аналіз та оцінка стану забезпечення соціального захисту населення Долинської ТГ(програми, документи, статистика, результати, тощо)

Долинська територіальна громада утворена 27 грудня 2018 року , займає площу 351,6 км². До складу громади входить 1 місто Долина і 21 село. Населення налічує 48644 особи (дані на 01.01.2023).

Для забезпечення в межах визначених законодавством прав членів об'єднаної територіальної громади в сфері соціального захисту шляхом здійснення нагляду за додержанням на території Долинської міської ради вимог законодавства у цій сфері, виконання відповідних державних і місцевих програм соціального захисту населення, надання якісних соціальних послуг, рішенням міської ради від 24.10.2019 року № 220-7/2019, було створено Відділ соціальної політики Долинської міської ради,.

Основними завданнями Відділу є²⁴:

- створення ефективної, прозорої, інноваційної, конкурентної системи соціальних послуг згідно з міжнародними стандартами; планування та реалізація місцевих програм соціального захисту; здійснення індивідуальної соціальної роботи відповідно до потреб і запитів громадян;

- надання допомоги в отриманні соціальних і реабілітаційних послуг, проведення соціальної роботи з особами, сім'ями, які опинилися у складних

²⁴Положення про відділ соціальної політики Долинської міської ради, рішення Долинської міської ради від 21.07.2022 №1671-21/2022

життєвих обставинах, учасникам бойових дій;

- розроблення та організація виконання комплексних програм поліпшення соціального обслуговування інвалідів, пенсіонерів, одиноких непрацездатних громадян похилого віку, сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, учасникам бойових дій та всебічне сприяння в отриманні ними соціального обслуговування і соціальних послуг за місцем проживання;

- забезпечення реалізації державної політики з питань підтримки сім'ї; рівних прав та можливостей жінок та чоловіків; соціальної інтеграції інвалідів; у сфері захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб;

- допомога у зборі документів громадянам, які потребують соціальної підтримки та надання матеріальної допомоги жителям Долинської ТГ.

З метою реалізації заходів у сфері соціального захисту населення та підвищення ефективності системи надання громадянам соціальної підтримки в Долинській територіальній громаді діє Програма соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади на 2023-2025 роки, затверджена рішенням міської ради від 04.04.2023 № 2103-30/2023. Програма розроблена з врахуванням потреб окремих категорій населення громади на соціальний захист та підтримку в складних життєвих ситуаціях.

Реалізація Програми здійснюється через надання допомоги у вирішенні матеріально-побутових, медичних, інших соціальних проблем окремих категорій громадян та фінансування соціальних заходів, а саме:

- надання грошової допомоги жителям громади, в яких виникли складні життєві обставини, учасникам бойових дій (військовослужбовцям) та членам їх сімей;

- надання грошової допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та членам сімей громадян, смерть яких пов'язана з наслідками аварії на ЧАЕС;

- надання додаткових щомісячних виплат ветеранам національно-визвольних змагань (учасникам бойових дій ОУН-УПА, ветеранам-учасникам

ОУН-УПА) (у співфінансуванні з обласним бюджетом);

- надання додаткових виплат бійцям добровольцям, які брали участь у захисті територіальної цілісності та державного суверенітету на Сході України (обласний бюджет);

- надання одноразової допомоги найстарішим жителям територіальної громади, яким виповнилось 95 і більше років;

- надання одноразової матеріальної допомоги батькам, які виховують дітей з обмеженими функціональними можливостями;

- придбання до державних та релігійних свят подарунків та продуктів харчування для самотніх непрацездатних осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, ветеранів війни, дітей з інвалідністю, дітей працівників правоохоронних органів та військовослужбовців, які загинули під час виконання службових обов'язків;

- здійснення компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян автомобільним транспортом на приміських та міських маршрутах загального користування;

- здійснення компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян залізничним транспортом на приміських маршрутах загального користування;

- відшкодування витрат за надання пільг окремим категоріям громадян з послуг зв'язку;

- виконання повноважень у сфері надання соціальних послуг населенню КЗ «Центр надання соціальних послуг Долинської міської ради»;

- відшкодування пільг на житлово-комунальні послуги особам з інвалідністю по зору I та II групи, учасникам АТО/ООС (до встановлення статусу УБД), учасникам бойових дій зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України» (війною) (до встановлення статусу УБД) та постраждалим учасникам Революції Гідності, бійцям добровольцям, які брали участь у захисті територіальної цілісності та державного суверенітету на Сході України,

громадянам, потерпілим від репресій (визначених Законом України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років»);

- виплата компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги здогляду на непрофесійній основі (відповідно до постанови КМУ від 23.09.2020 №859);

- оплата послуг на перевезення та поховання загиблих учасників бойових дій зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України(війною);

- оплата послуг на перевезення і поховання померлих працівників правоохоронних органів та військовослужбовців при виконанні службових обов'язків;

- надання одноразової адресної грошової допомоги членам сімей загиблих та зниклих безвісти військовослужбовців пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України» (війною);

- виплата матеріальної грошової допомоги мобілізованим працівникам виконавчих органів, комунальних підприємств, закладів та установ Долинської міської ради;

- надання одноразової адресної грошової допомоги військовослужбовцям, які отримали інвалідність внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), пов'язаного з військовою агресією російської федерації проти України(війною);

- допомога на поховання;

- фінансування інших заходів.²⁵

Протягом січня-жовтня 2023 року керуючись Положенням про надання адресної грошової допомоги жителям Долинської міської територіальної громади, затвердженим рішенням міської ради від 02.02.2023 №1964-28/2023, в рамках виконання Програми профінансовано з міського бюджету:

- надання адресної грошової допомоги на лікування 350 жителям на суму 1393900,00 гривень;

²⁵ Програма соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади на 2023-2025 роки, рішення міської ради від 04.04.2023 № 2103-30/2023

- профінансовано грошову допомогу 10 жителям територіальної громади, яким виповнилось 95 і більше років на суму 32000,00 гривень;
- відшкодування пільг на ЖК послуги 254 жителям територіальної громади особам з інвалідністю по зору I та II групи, учасникам УБД та постраждалим учасникам Революції Гідності профінансовано на суму 201954,89 гривень;
- призначено щомісячні додаткові виплати 3 ветеранам національно-визвольних змагань ОУН/УПА, в т.ч. одноразову матеріальну допомогу на оздоровлення (у співфінансуванні з обласним бюджетом) на суму 132000,00 гривень;
- 114 батькам, які виховують дітей з інвалідністю відповідно до частини 6 розділу Програма соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади на 2022-2024 роки надано одноразову грошову допомогу у розмірі 600 гривень на суму 68400,00 гривень.

Окрім цього відділом проводиться моніторинг відповідності призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги відповідно до постанови КМУ від 23 вересня 2020 р. № 859 «Деякі питання призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі», таких осіб в територіальній громаді нараховується 186 одержувачів. Станом на 01.11.2023 року їм виплачено компенсації на загальну суму 1945080,48 грн.

Рішенням виконавчим комітетом міської ради від 11.08.2022 № 488 «Про затвердження Положення про комісію для комплексного визначення ступеня індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг та складу комісії» було затверджено Положення та склад комісії для комплексного визначення ступеня індивідуальних потреб особи.

За період з 01 січня 2023 до 01 листопада 2023 року проведено 17 засідань Комісії для комплексного визначення ступеня індивідуальних потреб особи, яка потребує надання соціальних послуг, на яких розглянуто 372 заяви на

призначення і виплату компенсації фізичній особі, яка надає соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі надано 170 висновків, якими рекомендовано призначити компенсацію і 202 висновки-відмови у призначенні компенсації. У зв'язку із прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 року №1044 «Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України», керуючись ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчим комітетом міської ради утворено робочу групу та затверджено положення про складання акта встановлення факту здійснення догляду за особами з інвалідністю I чи II групи та особами, які потребують постійного догляду.

За період з **01 січня 2023 до 01 листопада 2023 року** робочою групою для складання акта встановлення факту здійснення догляду за особами з інвалідністю I чи II групи та особами, які потребують постійного догляду проведено **31** засідання на яких розглянуто **164** заяви жителів громади та надано **123** акта встановлення факту здійснення догляду, з яких **32** - за особами з інвалідністю I, II групи, **91** - за особами, які потребують постійного догляду, **41** заява – відмовлено у складанні вищезазначеного акта.

В громаді діє комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг Долинської міської ради», який створено рішенням міської ради від 25.02.2021 № 171-6/2021 «Про комунальне підприємство «Центр надання соціальних послуг Долинської міської ради». До складу Центру входять такі структурні підрозділи:

- відділ надання соціальних послуг та допомог (надання послуги догляд вдома, надання адресної натуральної та грошової допомоги громадянам, які потребують допомоги, надання соціальних послуг сім'ям, дітям, молоді, які опинились в складних життєвих обставинах і не можуть їх самотійно подолати);

- відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання.

На обліку Центру перебуває 9 сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, з них 7 - внутрішньо переміщені та 2 особи, де є ризик соціального сирітства. Здійснюється соціальний супровід 2 прийомних сімей, в яких виховується 5 дітей і 1 опікунська сім'я, в якій виховується 1 дитина.

Центром надаються наступні соціальні послуги: «Догляд стаціонарний», «Догляд вдома», «Натуральна допомога», «Інформування», «Представництво інтересів», «Соціальний супровід сімей, у яких виховуються діти – сироти і діти, позбавлені батьківського піклування», «Консультування», «Соціальна профілактика», «Екстрене та кризове втручання».

Чисельність виявлених осіб, які потребують соціального обслуговування та соціальних послуг складає 497 осіб, з них обслуговуються 497 осіб (100 %).

Відділенням стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання протягом року обслужені 35 громадян, п'ять з них на платній основі, 7 осіб з числа ВПО з Донецької Луганської та Миколаївської областей.

У відділі надання соціальних послуг та допомог на обслуговуванні перебувало 462 особи, семеро із них - ВПО. 168 осіб отримувало соціальну послугу «Догляд вдома».

На даний момент навантаження на одного соціального робітника становить 100 відсотків. Крім того, соціальні робітники проводять роботу з раннього виявлення сімей або осіб, які опинились в складних життєвих обставинах.

Для більш повного охоплення соціальними послугами жителів громади на громадські роботи від Долинського управління Калуської філії Івано – Франківського обласного центру зайнятості та Долинської міської ради тимчасово, до кінця року, прийнято 3 соціальні робітники у села Оболоня, Надіїв, Рахиня.

З метою удосконалення діяльності Центру та впровадження інноваційних моделей надання соціальних послуг наказом Центру від 04.06.2021 року № 46 створено Мобільну бригаду соціально – психологічної допомоги особам, які

постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Здійснено 3 виїзди МБ, охоплено послугами 3 особи.

З метою своєчасного виявлення та обліку дітей із сімей, які неспроможні виконувати батьківські обов'язки та потребують соціального захисту, Центром налагоджена відповідна взаємодія з освітянськими, медичними закладами територіальної громади та поліцією. Працівники Центру разом з представниками служб у справах дітей, ювенальною превенцією Долинського відділення поліції, поліцейськими офіцерами громад Долинської територіальної громади спонукають батьків до належного виконання обов'язків щодо виховання неповнолітніх дітей, беруть участь у проведенні рейдів та перевірки родин, які опинилися в складних життєвих обставинах та в яких виховуються діти, а також сім'ї, у яких раніше вже фіксувалися такі випадки. Щоразу з батьками проводяться профілактичні бесіди, а у разі нехтування правами дітей працівники реагують належним чином згідно законодавства. Постійно надається соціальна допомога сім'ям з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах, прийомним батькам з питань виконання батьками обов'язків по догляду за дітьми, підготовки дітей до самостійного життя тощо.

В Долинській міській територіальній громаді функціонує 2 прийомні сім'ї, де виховується 5 дітей-сиріт та дітей та позбавлених батьківського піклування. Також під соціальним супроводом перебуває 2 сім'ї опікунів, піклувальників, в яких виховується 4 дітей – сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування. Сім'ї перебувають під соціальним супроводом працівників Центру.

З метою надання якісних соціальних послуг працівниками Центру щомісячно проводиться моніторинг та оцінка якості наданих соціальних послуг. Результати аналізуються задля подальшого покращення соціального обслуговування громадян.

Центр співпрацює з благодійними, релігійними організаціями у питаннях надання гуманітарної допомоги сім'ям/особам, які опинились у складних життєвих обставинах.

Так, у 2023 році, Церквою християн Віри Євангельської міста Долина до нового навчального року 10 дітям з сімей, які опинились в складних життєвих обставинах надано наплічники та канцелярські вироби.

Центр співпрацює з громадськими організаціями, які функціонують на території громади. 3 жовтня 2016 року в приміщенні Центру відкрито приймальню громадської приймальні «Районна асоціація інвалідів», де спільно з волонтерами асоціації проводяться зустрічі з особами з обмеженими функціональними можливостями.

Сьогодні гостро стоїть питання щодо надання соціальних послуг всім потребуючим. Зрозуміло, що відділ соціальної політики Долинської міської ради в складі 7 чоловік не в змозі все проконтролювати, вчасно зреагувати на проблеми та охопити весь спектр питань. Але в умовах війни, недостатнього фінансування, працівники відділу, КЗ ЦНСП та Служби у справах дітей роблять все можливе, щоб покращити стан забезпечення соціальним захистом населення в нашій громаді.

2.2 Ідентифікація потреб і проблем з наданням соціальних послуг і допомог для населення Долинської територіальної громади

Коли ми говоримо про надання соціальних послуг завжди виникає низка питань: чи вчасно ми заплатити ту чи іншу допомогу, чи попередили домашнє насильство, чи надана соціальна послуга відповідає потребам людей. І таких питань багато. Особливо вразлива категорія це діти. Діти ніколи самі не прийдуть і не подадуть скаргу на своїх батьків, або опікунів. Про них повідомляє школа, сусіди . І тому дуже важливо, щоб хтось відслідковував таких дітей, брав їх на контроль, працював з ними та надавав всебічну допомогу.

З метою здійснення соціального захисту дітей, профілактики правопорушень та дитячої бездоглядності в територіальній громаді, ведення питань опіки, піклування створена Служба у справах дітей Долинської міської ради територіальної громади (далі – Служба). Основними завданнями Служби є:

- реалізація на території Долинської міської ради територіальної громади державної політики з питань соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;
- розроблення і здійснення самостійно або разом з іншими структурними підрозділами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності, громадськими організаціями заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей;
- координація зусиль місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи із запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності;

- забезпечення додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї;
- здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту для дітей усіх форм власності;
- ведення статистики щодо дітей;
- ведення обліку дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу та соціально-реабілітаційних центрів (дитячих містечок);
- надання органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності, громадським організаціям, громадянам практичної та методичної допомоги, консультацій з питань соціального захисту дітей, запобігання вчиненню дітьми правопорушень;
- улаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку, піклування до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, сприяння усиновленню;
- підготовка інформаційно-аналітичних і статистичних матеріалів, організація дослідження стану соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;
- визначення пріоритетних напрямів поліпшення на відповідній території становища дітей, їх соціального захисту, сприяння фізичному, духовному та інтелектуальному розвитку, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень.²⁶

²⁶ Положення про службу у справах дітей Долинської міської ради територіальної громади, рішення сесії від 29.12.2023 № 54-2/2020

Також Служба в межах своїх функцій:

- організовує засідання Комісії з питань захисту прав дитини з метою координації зусиль відділів і управлінь міської ради територіальної громади, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, громадських організацій у вирішенні питань соціального захисту дітей, організації роботи щодо запобігання бездоглядності та вчинення неповнолітніми правопорушень;

- розробляє і здійснює самостійно або разом з відповідними відділами міської ради, заходи щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей та здійснює контроль за виконанням цих заходів;

- готує проекти рішень виконавчого комітету, як органу опіки та піклування, та його висновків при розгляді судом спорів щодо визначення імені, прізвища, по батькові дитини; участі одного з батьків у вихованні дитини; визначення місця проживання дитини;

- забезпечує тимчасове влаштування дітей, залишених без батьківського піклування та приймає рішення про доцільність (недоцільність) повернення таких дітей, а також дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та перебували у різних формах тимчасового влаштування, до батьків або осіб, які їх замінюють;

- вживає заходів щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування під опіку, піклування;

- здійснює контроль за умовами виховання, утримання і розвитку дитини, над якою встановлено опіку, піклування, яка влаштована в прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу;

- разом з місцевим відділом національної поліції організовує і проводить рейди щодо запобігання дитячої бездоглядності та профілактики скоєння правопорушень;

- веде облік дітей, які залишились без батьківського піклування, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сімей, потенційних опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, та дітей, які

опинились у складних життєвих обставинах, в Єдиній інформаційно-аналітичній системі «Діти» (ЄІАС «Діти»);

- здійснює моніторинг забезпечення школярів із числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю та дітей із сімей, які отримують допомогу відповідно до Закону України “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям ”, які навчаються в комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками;

- здійснює контроль за виплатою одноразової допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, після досягнення 18-річного віку.²⁷

На обліку Служби перебуває 91 дитина, з них:

- 26 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- 14 дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- 18 дітей, яким надано статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;
- 7 дітей, прибулих з інших територій;
- 5 дітей, які можуть бути усиновлені;
- 16 усиновлених дітей;
- 5 дітей, які виховуються в прийомних сім’ях;

Влаштовано 1 дитину, позбавлену батьківського піклування в прийомну сім’ю.

Проведено 12 засідань комісії з питань захисту прав дитини, на якій розглянуто 73 питання.

У комунальному закладі «Центр позашкільної освіти» відкрито дитячий простір «3D-майстерня» для дітей громади та дітей ВПО, завдяки співпраці Долинської міської ради та Благодійного фонду «Рокада» за підтримки Агентства ООН у справах біженців.

²⁷ Положення про службу у справах дітей Долинської міської ради територіальної громади затверджене рішенням сесії від 29.12.2023 № 54-2/2020

Працівниками Служби були організовані святкові заходи для дітей пільгових категорій. За підтримки Міжнародного Медичного Корпусу сім'ї пільгових категорій, у яких виховуються діти до 2-х років отримали набори з дитячим харчуванням. З нагоди Великодніх свят дітям-сиротам та дітям, батьки яких загинули на війні передано продуктові набори. Також для сімей загиблих Героїв були організовані святкові заходи в м. Івано-Франківськ з нагоди Міжнародного дня захисту дітей. Завдяки співпраці із благодійним фондом «Карітас Івано-Франківськ», діти-першачки отримали канцелярські набори і сертифікати для закупівлі канцелярського приладдя. Були організовані і походи в цирк, і відвідини фестивалю блакитної ягоди. В умовах сьогодення Служба займається і організацією оздоровлення дітей військовослужбовців і пільгових категорій. Для 3-х сімей загиблих воїнів організовано відпочинок та оздоровлення в Буковелі в ході реалізації проекту «Турбота про родину Героя», 5 дітей військовослужбовців вирушили на оздоровлення у літній табір до Польщі, на запрошення старости міста Гміна Турава та за підтримки голови Калуської РДА, 5 дітей пільгових категорій направлені на оздоровлення та відпочинок в ЛОК «Карпатські Зорі», 55 дітей оздоровилися в ЛОК «Дружба» за рахунок коштів ПАТ «УкрНафта», з них 20 дітей ВПО з міста-побратима Рубіжне та 35 дітей загиблих Героїв та дітей-сиріт, для 3 дітей з прийомної сім'ї організовано відпочинок в рамках реалізації проекту «Перезавантаження для прийомних родин».

Служба активно вивчає справи дітей які опинились в складних життєвих обставинах, веде облік та бере участь у їх влаштуванні у суспільстві. В Долинській ТГ немає дітей які б залишились поза доглядом.

На базі Долинської міської ради за рішенням виконавчого комітету міської ради від 08.05.2023 № 685 «Про створення Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при виконавчому комітеті Долинської міської ради» затверджено Положення та склад Ради.

Внутрішньо переміщені особи включені в склад Ради, це дає можливість швидше вирішувати проблеми вразливих категорій осіб, втілювати в життя їхні ідеї, а також збирати інформації та подавати до міжнародних організацій грантові проєкти.

Метою діяльності Ради з питань ВПО є сприяння вирішенню питань, пов'язаних із реалізацією державної політики у сфері захисту прав внутрішньо переміщених осіб, підтримка та захист суб'єктів підприємництва, які перемістилися на територію Громади.

До завдань Ради з питань ВПО належать:

1. Налагодження співпраці Ради, її виконавчого комітету та інших виконавчих органів Ради з органами виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями, громадськими об'єднаннями, міжнародними та науковими організаціями, засобами масової інформації, іншими інститутами громадянського суспільства з питань захисту прав внутрішньо переміщених осіб.

2. Залучення внутрішньо переміщених осіб, зокрема представників вразливих груп із числа внутрішньо переміщених осіб, до вирішення проблемних питань у сфері захисту їхніх прав та законних інтересів.

3. Сприяння реалізації Керівних принципів ООН з питань внутрішнього переміщення, а саме щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб на свободу зборів, участі на рівних засадах у справах Громади.

4. Сприяння співпраці органів місцевого самоврядування, представників громадських та/або благодійних організацій та їх об'єднань, міжнародних та наукових організацій, засобів масової інформації, інших інститутів громадянського суспільства з питань реалізації державної політики у сфері захисту прав внутрішньо переміщених осіб.

5. Сприяння залученню вразливих груп внутрішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок військової агресії російської федерації проти України

(жінок, національних меншин, осіб з інвалідністю тощо), до процесу ухвалення рішень.

6. Застосування принципів конфліктної та гендерної чутливості в процесі розробки та реалізації політик на місцевому рівні задля розвитку соціальної згуртованості, зменшення напруги та ризиків виникнення конфліктів між приймаючою громадою та внутрішньо переміщеними особами.

7. Організаційна, методична, консультативна підтримка та захист суб'єктів господарювання, які перемістили до територіальної громади Ради свої виробничі потужності, працівників та інші активи;

8. Надання Раді, її виконавчому комітету пропозицій та рекомендацій по створенню місцевих програм підтримки внутрішньо переміщеного бізнесу.

9. Підготовка пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів з питань формування та реалізації державної, регіональної та місцевої політики у сфері захисту прав внутрішньо переміщених осіб.

10. Проведення моніторингу за реалізацією вищевказаних питань на території Громади.²⁸

Станом на 01.11.2023 року 2023 року проведено 2 засідання Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при виконавчому комітеті Долинської міської ради, на яких розглянуто питання щодо спільної праці з благодійною організацією «Благодійний фонд Рокада», вивчення проблемних питань внутрішньо переміщених осіб та шляхи їх вирішення.

Радою розглянуто питання:

- щодо можливості релокації бізнесу з прифронтових громад на територію Долинської громади надає перевагу в створенні нових робочих місць;

- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з ВПО в Долинській районній філії Івано-Франківського обласного центру зайнятості щодо активних програм зайнятості з метою в подальшому їх

²⁸ Положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб при виконавчому комітеті Долинської міської ради, рішення виконавчого комітету від 08.05.2023 № 685

працевлаштування;

- відшкодування вартості оренди житла для внутрішньо переміщених осіб, які проживають в МКП (місцях компактного проживання).

Як зазначалось вище, в Долинській ТГ працює КЗ «Центр надання соціальних послуг Долинської міської ради» (КЗ ЦНСП). І одними з основних завдань КЗ ЦНСП є:

- виявлення осіб (сімей), які перебувають у СЖО та потребують сторонньої допомоги та ведення бази даних щодо них;
- визначення індивідуальних потреб осіб (сімей) у соціальних послугах;
- організація, та надання соціальних послуг, здійснення інших заходів, зокрема щодо відновлення соціальних функцій, психологічного і фізичного стану осіб (сімей), які перебувають у СЖО та потребують сторонньої допомоги;
- проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання СЖО осіб (сімей).²⁹

Для більш повного охоплення соціальними послугами жителів громади на громадські роботи від Долинського управління Калуської філії Івано – Франківського обласного центру зайнятості та Долинської міської ради тимчасово, до кінця року, прийнято 3 соціальні робітники у села Оболоня, Надіїв, Рахиня.

З метою удосконалення діяльності Центру та впровадження інноваційних моделей надання соціальних послуг наказом Центру від 04.06.2021 року № 46 створено Мобільну бригаду соціально – психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та (або) насильства за ознакою статі. Здійснено 3 виїзди МБ, охоплено послугами 3 особи.

З метою своєчасного виявлення та обліку дітей із сімей, які неспроможні виконувати батьківські обов'язки та потребують соціального захисту, Центром

налагоджена відповідна взаємодія з освітянськими, медичними закладами територіальної громади та поліцією. Працівники Центру разом з представниками служб у справах дітей, ювенальною превенцією Долинського відділення поліції, поліцейськими офіцерами громад Долинської територіальної громади спонукають батьків до належного виконання обов'язків щодо виховання неповнолітніх дітей, беруть участь у проведенні рейдів та перевірки родин, які опинились в складних життєвих обставинах та в яких виховуються діти, а також сім'ї, у яких раніше вже фіксувалися такі випадки. Щоразу з батьками проводяться профілактичні бесіди, а у разі нехтування правами дітей працівники реагують належним чином згідно законодавства. Постійно надається соціальна допомога сім'ям з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах, прийомним батькам з питань виконання батьками обов'язків по догляду за дітьми, підготовки дітей до самостійного життя тощо. Працівниками КЗ ЦНСП ведеться облік та надаються соціальні послуги особам (сім'ям), які перебувають у СЖО, не можуть самостійно їх подолати та потребують сторонньої допомоги, проводиться оцінка потреб особи (сім'ї), обстеження матеріально-побутових умов (за їх згодою), планується надання соціальних послуг згідно з чинним законодавством. Відповідно до визначених індивідуальних потреб особи (сім'ї), надаються, такі соціальні послуги як консультування, представництво інтересів, посередництво, соціальна профілактика, соціальний супровід (патронаж), соціальна адаптація, соціальна реабілітація, соціальна інтеграція та реінтеграція, кризове та екстрене втручання, домашній догляд, стаціонарний догляд для постійного або тимчасового проживання, та інші соціальні послуги, визначені чинним законодавством України, відповідно до визначених потреб. Також КЗ ЦНСП залучає фахівців інших закладів, установ та організацій різних форм власності для надання соціальних послуг особам (сім'ям), які перебувають у складних

В результаті проведених семінарів з соціальними працівниками та соціальними робітниками, керівництвом КЗ ЦНСП внесено пропозиції щодо напрямків удосконалення надання якісних соціальних послуг з 100% охопленням всіх утримувачів:

1. Сформувати єдиний реєстр споживачів соціальних послуг, незалежно від категорії та віку клієнта.
2. Придбати транспортний засіб для більш повного охоплення соціальними послугами осіб з інвалідністю, осіб похилого віку з обмеженими можливостями.
3. Організувати навчання для фахівців-надавачів соціальних послуг.
4. Забезпечити участь працівників у заходах із підвищення кваліфікації та професійних знань, набуття сучасних практичних навичок.
5. Систематично здійснювати заходи з атестації та супервізії, професійної підтримки фахівців, які надають соціальні послуги.
6. Упроваджувати мотиваційні заходи, забезпечити зручні й комфортні умови праці.

2.3 Про необхідні зміни в пріоритетах, цілях і завданнях реалізації соціальної політики на території Долинської територіальної громади в умовах війни

В березні 2022 року Долинською міською радою, було прийнято рішення про тимчасову відміну соціальних виплат³⁰, це було пов'язано із застереженням по виконанню дохідної частини місцевого бюджету в умовах війни. Але вже в травні виплати було відновлено і одночасно внесено зміни в програму соціального захисту, а саме доповнено перелік допомог пунктами 13-20 , які представлено у таблиці 2.3.1³¹.

Таблиця 2.3.1 Заходи з реалізації програми соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади

№ з/п	Назва заходу	Виконавці	Джерела фінансування	Орієнтовні обсяги фінансових ресурсів на рік (грн)
13.	Оплата послуг з перевезення та поховання загиблих учасників бойових дій у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України(війною), померлих працівників правоохоронних органів та військовослужбовців при виконанні службових обов'язків	Долинська міська рада	міський бюджет	Відповідно до бюджетних призначень

14	Надання одноразової адресної грошової допомоги членам сімей загиблих та зниклих безвісти військовослужбовців пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України(війною)	Долинська міська рада	міський бюджет, обласний бюджет	Відповідно до бюджетних призначень
----	--	-----------------------	---------------------------------	------------------------------------

³⁰Рішення Долинської міської ради від 11.03.2022 № 1445-19/2022

³¹Рішення Долинської міської ради від 19.05.2022 № 1564-20/2022

53

Продовження таблиці 2.3.1

1	2	3	4	5
15.	Надання одноразової адресної грошової допомоги військовослужбовцям, які брали (беруть) безпосередню участь у бойових діях пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України(війною)	Долинська міська рада	міський бюджет	Відповідно до бюджетних призначень
16.	Надання одноразової адресної грошової допомоги сім'ї загиблих учасників АТО/ООС та учасників бойових дій у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України(війною)до роковин трагедії.	Долинська міська рада	міський бюджет	Відповідно до бюджетних призначень
17.	Надання одноразової адресної грошової допомоги при народженні дитини у сім'ї учасника АТО/ООС та учасника бойових дій у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України(війною)	Долинська міська рада	міський бюджет	Відповідно до бюджетних призначень
18.	Надання одноразової адресної грошової допомоги родинам загиблих учасників АТО/ООС та учасників бойових дій у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України(війною), до Великодня та Дня Матері	Долинська міська рада	міський бюджет	Відповідно до бюджетних призначень
19.	Виплата матеріальної грошової допомоги мобілізованим працівникам виконавчих органів, комунальних підприємств, закладів та установ Долинської міської ради.	Долинська міська рада	міський бюджет	Відповідно до бюджетних призначень
20.	Надання одноразової адресної грошової допомоги військовослужбовцям, які отримали інвалідність внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), пов'язаного з військовою агресією російської федерації проти України(війною)	Долинська міська рада	міський бюджет	Відповідно до бюджетних призначень

На сьогоднішній день в Долинській міській раді учасникам бойових дій, членам їх сімей виплачуються такі види грошової допомоги:

- одноразово в розмірі 3000,00 грн безпосередньо учаснику бойових дій або одному із членів його сім'ї;

- у випадку смерті внаслідок участі в бойових діях, одному із членів сім'ї загиблого учасника бойових дій пов'язаних з військовою агресією російської

54

федерації проти України (війною), у розмірі 25000,00 грн і щорічно починаючи з других роковин трагедії по 5000,00 грн за розпорядженням міського голови;

- у разі визнання учасника бойових дій, пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України (війною), зниклим безвісти і який на момент перебування в зоні бойових дій був зареєстрований в Долинській міській ТГ, що підтверджується документально, одному з членів сім'ї (який проживає та зареєстрований в Долинській міській ТГ, що підтверджується документально), якому адресоване сповіщення про безвісти зниклого військовослужбовця або заяви-відмови адресата сповіщення на користь одного з родичів, члена сім'ї зниклого безвісти, виплачується одноразова матеріальна допомога у розмірі 10000 грн за розпорядженням міського голови (у разі визнання зниклого безвісти загиблим, здійснюється доплата в розмірі 15000 грн);

- щомісячно виплата матеріальної грошової допомоги мобілізованим працівникам виконавчих органів, комунальних підприємств, закладів та установ Долинської міської ради в розмірі 9000 грн;

- одноразово, при народженні дитини в учасника бойових дій у розмірі 5000,00 грн;

- щорічно, родинам загиблих учасників АТО/ОСС та учасників бойових дій, пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України (війною) до Великодня в розмірі 2000,00 грн за розпорядженням міського голови;

- щорічно, матерям та дружинам загиблих учасників АТО/ОСС та учасників бойових дій, пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України (війною) до Дня матері в розмірі 5000,00 грн за розпорядженням міського голови;

- учаснику бойових дій до Дня захисника України у розмірі 1000,00 грн за поданням міського голови, що оформляється розпорядженням;

- щомісячно, одному з батьків, дружині (чоловіку) загиблого (загиблої)

55

учасників АТО/ОСС та учасників бойових дій, пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України (війною) в розмірі 1000,00 грн. У випадку відсутності таких осіб, допомога виплачується особі з якою проживають неповнолітні діти до досягнення ними повноліття³².

Також в програмі передбачені видатки на проведення поховання і проведення чину похорону загиблого Героя.

На вищевказані виплати грошових допомог станом на 01.11. 2023, з міського бюджету виділено 2703810 грн. Зокрема на організацію і проведення чину похорону загиблих героїв - 193810 грн.

Станом на 01.11.2023 на території громади зареєстровано 4514 внутрішньо переміщених осіб (в т. ч. 1248 дітей). В місцях компактного проживання поселено 65 внутрішньо переміщених осіб, з них:

- 11 осіб у відділенні стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання комунального закладу «Центр надання соціальних послуг Долинської міської ради»;

- 54 особи в готель «Нафтовик».

Станом на 01.11.2023 на обліку в Долинській районній філії Івано-Франківського обласного центру зайнятості перебуває 21 особа з числа ВПО, з початку військової агресії російської федерації проти України (війною) працевлаштовані 27 осіб даної категорії. До навчального процесу залучено 192 особа з числа внутрішньо переміщених осіб (в закладах дошкільної освіти - 31 дітей, загальної середньої освіти - 161 учень).

На початку війни Долинська територіальна громада надала прихисток внутрішньо переміщеним особам, які були зареєстровані в будинках дитини, школах інтернатах, притулках, в т.ч. і особам з інвалідністю.

Всього було зареєстровано 38 дітей ВПО на території Долинської ТГ (8 - з інвалідністю), з них:

³² Положення про надання адресної грошової допомоги жителям Долинської територіальної громади: рішення сесії Долинської міської ради від 17.02.2022 № 1414-19/2022

- 1 дитина, ВПО – на даний час проживає на території Долинської ТГ;
- 37 дітей, ВПО – виїхали.

У розрізі по закладах:

- 27 дітей, ВПО (вихованці Житомирського обласного спеціалізованого будинку дитини). Термін перебування на території Долинської ТГ: з 21.03.2022 р. по 11.05.2022 р. Проживали у приміщенні Центру здоров'я дитини КНП «Долинська багатoproфільна лікарня» Долинської міської ради;

- 8 дітей, ВПО (вихованці Центру соціально-психологічної реабілітації дітей Добропільської міської ради Донецької області). Прибули на територію Долинської ТГ 02.03.2022 р., 7 дітей вибули, 1 дитина продовжує перебувати в Долинському обласному центрі соціальної підтримки дітей та сімей «Теплий дім» Івано-Франківської обласної ради;

- 3 дітей, ВПО (вихованці комунального закладу «Центр соціально - психологічної реабілітації дітей в м. Слов'янську Донецької області»). Прибули на територію Долинської ТГ 03.10.2022 р. Перебували в Долинському обласному центрі соціальної підтримки дітей та сімей «Теплий дім» Івано-Франківської обласної ради. Вибули з закладу 15.11.2022 р.

З початком бойових дій пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України працівниками відділу соціальної політики здійснювався прийом, надання гуманітарної допомоги (продукти харчування, одяг, постільна білизна, засоби гігієни і інше). Законодавством передбачено, що органи місцевого самоврядування визначені отримувачами гуманітарної

допомоги. І відповідно ОМС повинні дотримуватись процедури документального оформлення гуманітарної допомоги, ведення відповідного обліку та звітності, передбачених законодавством, у залежності від їх повноважень.³³ На сьогоднішній день органи місцевого самоврядування не мають чітко прописаного алгоритму щодо прийому гуманітарної допомоги. Благодійної допомоги розпорядженням міського голови від 22.03.2022 № 82

³³ Закон України «Про гуманітарну допомогу», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 51, ст.451

була створена комісія з одержання, використання, обліку та звітності Але війна внесла свої корективи і тому для одержання та видачі гуманітарної і благодійної допомоги наданої в воєнний час”, (далі Комісія), яка складається з 8 членів (працівники відділу соціальної політики та депутати міської ради). Створення комісії це необхідний крок для вчасного і такого необхідного забезпечення продуктами, одягом, медикаментами, засобами гігієни та іншим військових, їх сімей, внутрішньо переміщених осіб а також потребуючих жителів громади в умовах війни .

В січні 2023 року за ініціативою працівників вище вказаного відділу було затверджено Порядок одержання, використання, обліку та звітності благодійної та гуманітарної допомоги наданої в воєнний період. Благодійна, гуманітарна допомога спрямовується за такими напрямками:

- забезпечення підрозділів Збройних Сил України, Національної гвардії України, державної прикордонної служби України, підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та інших військових підрозділів, які беруть участь у бойових діях, пов'язаних із захистом територіальної цілісності та суверенітету України;

- забезпечення цивільного населення на територіях України, де ведуться (велися) бойові дії або населення на територіях України, які перебувають на межі гуманітарної катастрофи;

- задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб та інших представників категорій місцевого населення, які постраждали від військових

дій, внаслідок військової агресії російської федерації проти України (війною), у Долинській міській територіальній громаді та інших категорій населення, які проживають на території Долинської міської територіальної громади;

- сприяння підвищенню якості та ефективності наданню послуг населенню Долинською міською радою;

- формування стратегічного резерву для потреб Долинської міської

56

територіальної громади в умовах воєнного стану в Україні з числа отриманої гуманітарної допомоги³⁴.

За 2022 рік Долинська міська рада отримала гуманітарної допомоги на суму 7583894,00 грн., з неї було роздано на потреби військовослужбовців, жителів громади, сім'ям військовослужбовців, внутрішньо-переміщеним особам, а також та соціально вразливим верствам населення 7211630,00 грн. залишок гуманітарної допомоги на 01.01.2023 становив 372264 грн.³⁵ На 01.10.2023 року було отримано гуманітарної допомоги на суму 2766320 грн.³⁶

Також цього року за розпорядженням Івано-Франківської обласної військової адміністрації, на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (зі змінами), було виділено для Долинської ТГ на придбання житла **2793154, 10 грн.** Відповідно, розпорядженням міського голови Долинської міської ради від 29.05.2023 № 151/1, була утворена комісія щодо розгляду заяв членів сімей осіб, які загинули (пропали безвісти), померли та осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, деяких категорій осіб, які брали участь в Революції Гідності, про виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення. Основними завданнями Комісії є:

1. Перевірка наявності у особи статусу члена сім'ї особи, яка загинула (пропала безвісти), померла, та статусу особи з інвалідністю.

2. Визначення категорії особи як члена сім'ї особи, яка загинула (пропала безвісти), померла.

3. Перевірка перебування внутрішньо переміщеної особи, яка захищала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, на обліку в

³⁴ Порядок одержання, використання, обліку та звітності благодійної та гуманітарної допомоги наданої в воєнний період, затверджений рішенням виконавчого комітету від 31.01.2023 № 616

³⁵ Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації за 2022 рік

³⁶ Звіт про надходження й використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень (форма № 4-2д, № 4-2м) за 9 місяців 2023 року

Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб (далі – база даних) та наявності статусу учасника бойових дій відповідно до пунктів 19 і 20 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» або статусу особи з інвалідністю внаслідок війни III групи відповідно до пунктів 11-14 частини другої статті 7 зазначеного Закону.

4. Перевірка факту проживання не менш як один рік у межах Долинської територіальної громади згідно з відомостями бази даних за умови, що зміна місця проживання протягом року в межах Івано-Франківської області не призводить до збільшення розміру компенсації відповідно до пунктів 17 і 18 Порядку виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 року № 280 (зі змінами).

5. Перевірка складу сім'ї члена сім'ї загиблого (померлого), особи з інвалідністю, внутрішньо переміщеної особи, яка захищала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

6. Перевірка наявності документів про взяття на квартирний облік члена сім'ї особи, яка загинула (пропала безвісти), померла, особи з інвалідністю (в тому числі про включення до списку громадян, які користуються правом позачергового одержання жилих приміщень, для осіб з інвалідністю, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, пов'язаних з перебуванням в інших державах) та внутрішньо

переміщеної особи, яка захищала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, та членів її сім'ї (для малолітніх за наявності).

7. Перевірка факту спільного або окремого проживання членів сім'ї особи, яка загинула (пропала безвісти), померла, які мають право на грошову компенсацію, та факту спільного проживання членів сім'ї внутрішньо переміщеної особи, яка захищала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, на яких нараховується грошова компенсація.

60

8. Перевірка наявності майнових прав на незакінчене будівництвом житло/нерухоме майно чи права власності на нерухоме майно, в тому числі на житлове приміщення, що відповідає нормі жилої площі, визначеної статтею 47 Житлового кодексу Української РСР, членів сім'ї особи, яка загинула (пропала безвісти), померла, та особи з інвалідністю, а також всіх членів сім'ї, на яких розраховується грошова компенсація, або відчуження такого майна протягом п'яти років, що передують даті подання заяви про призначення грошової компенсації.

9. Перевірка наявності майнових прав на нерухомість, будівництво якої не завершено, чи права власності на нерухоме майно внутрішньо переміщеної особи, яка захищала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, та всіх членів її сім'ї, на яких розраховується грошова компенсація, яке розташоване в населених пунктах на підконтрольній Україні території (крім житлового приміщення, яке зруйноване або стало непридатним для проживання внаслідок збройної агресії Російської Федерації, що підтверджується актом обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири), або факту відчуження такого майна протягом п'яти років, що передують даті подання заяви про призначення грошової компенсації.

10. Перевірка факту про надання раніше одержувачу грошової компенсації жилого приміщення або виплати грошової компенсації за рахунок коштів субвенції як члену сім'ї особи, яка загинула (пропала безвісти), померла, особі з інвалідністю, або як внутрішньо переміщеній особі, яка захищала

незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, або членам її сім'ї.

11. Перегляд рішення про призначення грошової компенсації за нововиявленими обставинами (у разі зміни у складі сім'ї, зміни показників опосередкованої вартості спорудження житла тощо)³⁷.

³⁷ Положення про комісію щодо розгляду заяв членів сімей осіб, які загинули (пропали безвісти), померли та осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, деяких категорій осіб, які брали участь в Революції Гідності, про виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення: розпорядження від 29.05.2023 № 151/1

За результатами перевірки комісія може не тільки визначити розмір грошової компенсації але і відмовити у її призначені. Можна сказати, що Долинська міська рада під час війни кардинально розвернула вектор своєї діяльності у напрямку надання соціальних послуг і допомог для населення яке опинилось в СЖО, військовослужбовців та їх сімей.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє виділити низку типових проблем, що поширюються на всі типи соціальних допомог та потребують вирішення, аби підвищити ефективність державної соціальної підтримки в цілому і в Долинській ТГ зокрема. Надання соціальних допомог має окремі особливості. Вони вирізняються типом одержувача, розміром, можуть надаватись тільки на окремій території, залежать від фінансової спроможності громади. На мою думку можна виділити такі загальні проблеми:

1. Завеликий перелік категорій пільговиків (яким надаються пільги та доплати без врахування рівня доходів, що не відповідає кращому міжнародному досвіду), а також завелика чисельність самих видів та підвидів соціальної підтримки (що значно ускладнює їх адміністрування).

2. Відсутність реєстру громадян, які отримують пільги, доплати. Реєстр дав би розуміння того, хто фактично скількома програмами підтримки користується одночасно і чи користується взагалі кількома чи обмежується якоюсь однією.

3. Відсутність загального реєстру допомог, на які можуть розраховувати різні типи громадян, що значно ускладнює отримання ними всього обсягу таких допомог. Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) надає перелік різних видів допомог, постійно його уточнює, але порядок призначення та

розмір не роз'яснюється. Так, за консультаціями в Долинській міській раді громадяни звертаються безпосередньо до фахівців відділу соціальної політики. Потрібно працювати над уніфікованим реєстром, де, особа могла б відповідно до свого доходу, статусу та характеру інвалідності розрахувати, розмір та кількість пільг чи компенсацій.

4. Велика кількість документів які необхідно подати для призначення

63

соціальних допомог. Відповідно саодиноким особам інвалідам , або особам з обмеженими можливостями дуже складно зібрати весь необхідний пакет документів. Потрібно створити реєстри електронних документів, щоб потребуючи могли подати тільки одну заяву.

5. Дуже нерівномірний обсяг допомог - найбільшу кількість допомог законодавством передбачено для чорнобильців та осіб з інвалідністю внаслідок війни. Водночас, саодинокі матері є одними з найменш захищених державою.

6. Значна частина соціальних допомог прив'язана до прожиткового мінімуму (рівня забезпечення прожиткового мінімуму), що автоматично значно зменшує соціальний захист родин - адже передбачає занижкий рівень доходів для отримання певних типів соціальної допомоги (передусім - допомогу для малозабезпечених). Частина допомог надається лише у випадку, якщо сукупний дохід родини у розрахунку на її члена є нижчим за певний коефіцієнт прожиткового мінімуму для членів сім'ї, з урахуванням вікових особливостей. Це все означає дуже низький рівень для того, щоб отримати право на допомогу. Частина допомог має обмеження на дітей лише до 6 років. Таким чином, багатодітні родини, у яких діти мають вік понад 6 років, втрачають право на таку допомогу. Але потреба в утриманні дітей 7 чи 10 років може і більша ніж в 6-річної дитини. Прикладом є допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях (2100 грн на кожную дитину). Така допомога не залежить від сукупного доходу сім'ї але виплачується щомісяця лише до 6-річного віку дитини.

8. Законодавством передбачена велика кількість прямих грошових допомог громадянам, але по більшості категорій одержувачів вони - невеликі за обсягом і відповідно не мають суттєвого впливу на добробут родини. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (ст.22 Конституції України). Реформування системи соціального забезпечення не йде врозріз визначеній нормі. Потрібно скасувати дрібні виплати і запровадити замість них більше

64

адресної та ефективної допомоги.

9. Частина допомог яка передбачена законодавством, не надаються або ж надаються у вкрай обмеженій кількості - або через складність отримання таких допомог (пільг), або через відсутність достатнього бюджетного фінансування.

10. Відсутність інформації про вартість допомоги по значній кількості одержувачів. Основним джерелом інформації, що дозволяє нам визначати вартість надання допомоги для бюджету є паспорти бюджетних програм. Але і вони не можуть охопити всі види допомог, що передбачені законодавством. Існує і така проблема як розрахунок допомог, що обраховуються індивідуально, наприклад, грошова компенсація за належні для отримання жилі приміщення або пенсії по інвалідності (відносно достатній обсяг інформації є лише по житлових субсидіях та по допомозі малозабезпеченим). Також відсутні дані щодо вартості для держави таких видів допомог, які надаються одержувачу безплатно, або за рахунок асигнувань з державних або місцевих бюджетів. До таких видів відносять безоплатний та пільговий відпуск лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування.

11. Існує кілька видів пільг або допомог які затвердила держава, але виконання поклали на місцеві органи влади. Наприклад це компенсація пільгового проїзду на залізничному транспорті, яку фактично неможливо прорахувати на місцевому рівні. Оскільки реєстри пільговиків і пільгових квитків знаходяться в Укрзалізниці.

12. Для визначення потреб населення у соціальних послугах, відповідно до наказу Міністерства соціальної політики від 19.04.2023р. № 130-Н «Про затвердження порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці /територіальної громади у соціальних послугах», необхідно утворити за рішенням голови міської ради робочу групу з питань вивчення потреб населення у соціальних послугах, для планування заходів щодо їх надання на короткостроковий та середньостроковий періоди. До складу

65

робочої групи мають увійти спеціалісти виконавчих органів міської ради з питань освіти, фінансів та економіки, молоді та спорту, служби у справах дітей, фахівці із соціальної роботи, представники медичних закладів. За згодою до складу робочої групи можуть також входити представники територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України, надавачів, отримувачів соціальних послуг та їхніх об'єднань, громадських об'єднань, в тому числі осіб з інвалідністю, благодійних, релігійних організацій, представники вразливих груп населення, депутати місцевої ради та представники інших зацікавлених сторін. І як раз пропозиції робочої групи мали би враховуватись при розробленні стратегії розвитку територіальної громади, плану заходів з реалізації стратегії розвитку територіальної громади, місцевих програм розвитку територіальної громади в частині забезпечення потреб осіб, сімей у соціальних послугах.

Звичайно система соціального захисту громадян в Україні потребує ще удосконалення. Зрозуміло, що і додаткове фінансове навантаження на державний та місцеві бюджети викликане війною, і ріст кількості осіб які потребують надання допомоги для вирішення соціально-побутових проблем не сприяє введенню нових реформ в системі соціального захисту населення. Але на даний час, в умовах війни, наша держава і місцеві органи влади багато роблять для захисту громадян які опинились в складних життєвих обставинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання адміністрування надання місцевими державними адміністраціями і територіальними громадами соціальної підтримки у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей :Наказ Міністерства соціальної політики від 30.12.2020. № 868. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/493842___669502
2. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>.
3. Деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні: Наказ Міністерства освіти і науки України від 28 березня 2022р. № 274. URL:<https://mon.gov.ua/ua/news>.
4. Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації за 2022 рік.: Наказ міністерства фінансів України від 17.06.2016 р.№ 553.
5. Звіт про надходження й використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень (форма № 4-2д, № 4-2м) за 9 місяців 2023 року: Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 № 44.

6. Коваленко Л. Соціальний захист населення в Німеччині. Редакція часопису «Політика, право, життя» 29.12.2021. URL: http://www.pollawlife.com.ua/2013/09/blog-post_3957.html.

7. Конституція України : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 від 28.06.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

8. Лепіхов А., Резнікова О . Реформа цивільної готовності Швеції : Національний інститут стратегічних досліджень від 30.05.2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/reforma-systemy->

[tsyvilnoyi-hotovnosti-shvetsiyi](https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/reforma-systemy-tsyvilnoyi-hotovnosti-shvetsiyi).

9. Магістерська робота: написання, оформлення, захист : методичні рекомендації для слухачів магістратури за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування" / упорядники Д.І. Дзвінчук, А.В. Мазак, Л.С. Мосора. Видання третє, доповнене. Івано-Франківськ, 2023. 52 с.

10. Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва з підтримки переселенців. Міністерство соціальної політики. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/825579.html>.

11. Міністерство соціальної політики України. У Швеції обговорили питання захисту прав українських дітей: Міжнародна діяльність, соціальна політика: новини від 02.06.2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-shvetsii-obhovoryly-pytannia-zakhystu-prav-ukrainskykh-ditei>.

12. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

13. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2008 р. № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>.

14. Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність

України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 № 280 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2018-%D0%BF#Text>.

15. Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 № 719. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-2016-%D0%BF#Text>.

16. Положення про відділ соціальної політики Долинської міської ради: Рішення Долинської міської ради від 21.07.2022 № 1671-21/2022. URL: <https://rada-dolyna.gov.ua/documents>.

68

17. Положення про Державну службу зайнятості: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 16 грудня 2020 року № 2663. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text>

18. Положення про Державну службу України з питань праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-%D0%BF#Text>.

19. Положення про комісію щодо розгляду заяв членів сімей осіб, які загинули (пропали безвісти), померли та осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, деяких категорій осіб, які брали участь в Революції Гідності, про виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення: розпорядження міського голови від 29.05.2023 № 151/1.

20. Положення про Міністерство соціальної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>.

21. Положення про Міністерство у справах ветеранів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2018-%D0%BF#Text>.

22. Положення про надання адресної грошової допомоги жителям Долинської територіальної громади»: рішення сесії Долинської міської ради від 17.02.2022 № 1414-19/2022. URL: <https://rada-dolyna.gov.ua/documents>.

23. Положення про Пенсійний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>.

24. Положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб при виконавчому комітеті Долинської міської ради: рішення виконавчого комітету Долинської міської ради від 08.05.2023 № 685. URL: <https://rada-dolyna.gov.ua/documents>.

25. Положення про службу у справах дітей Долинської міської ради від 29.12.2023 № 54-2/2020.

69

26. Порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>.

27. Порядок одержання, використання, обліку та звітності благодійної та гуманітарної допомоги наданої в воєнний період: рішення виконавчого комітету від 31.01.2023 № 616. URL: https://rada-dolyna.gov.ua/rishennya-vykonavchoho-komitetu?document_number=616.

28. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2022 р. № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349-2022-%D0%BF>.

29. Про внесення змін до рішення міської ради від 18.11.2021 № 1097-17/2021 «Про програму соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади на 2022-2024 роки»: рішення сесії Долинської міської ради від 11.03.2022 № 1445-19/2022. URL: <https://rada-dolyna.gov.ua/documents>.

30. Про внесення змін до рішень міської ради щодо виплат соціальних допомог: рішення сесії Долинської міської ради від 19.05.2022 № 1564-20/2022. URL: <https://rada-dolyna.gov.ua/documents>.

31. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 02.12.2012 № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14/ed20230331#Text>.

32. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 280/97-%D0% B2% D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0% B2% D1%80#Text).

33. Програма соціального захисту населення Долинської міської територіальної громади на 2023-2025 роки: рішення Долинської міської ради від 04.04.2023 № 2103-30/2023.

70

34. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 № 2017-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.

34. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 № 2017-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.

35. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : Наказ Міністерства освіти і науки України від 28 березня 2022 р. № 274. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-zdobuttya-zagalnoyiserednoyi-osviti-ta-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>.

36. Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території України : Закон Польщі від 12.03.2022 року. URL: <https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2022/05/ekspert-220-yablonska>.

37. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

38. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 № 1533- III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>.

39. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми “єПідтримка”: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 204-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text>.

40. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р. № 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2002-%D0%BF>

71

41. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю типу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р. № 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2002-%D0%BF>.

42. Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах: Наказ міністерства соціальної політики України від 19.04.2023 №130-Н. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-23#Text>.

43. Про розподіл субвенцій з обласного бюджету між місцевими бюджетами: Розпорядження ОДА від 15.09.2023 № 348. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-rozpodil-subventsii-z-oblasnoho-biudzhetu-mizh-mistsevymu-biudzheta-2>.

44. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1999 № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>.

45. Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству у справах ветеранів на 2023 рік, та розподіл у 2023 році субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.08.2023 № 747-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/747-2023-%D1%80#Text>.

46. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

47. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2671-19>.

48. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

49. Система соціального забезпечення у Німеччині. URL: <https://migrant.biz.ua/nimechina/zhittya-de/sotsialne-zabezpechennia.html>

72

50. Слово і Діло. Аналітичний портал від 27.06.2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/06/27/novyna/ekonomika/xodi-bojovux-dij-poshkodzheno-8-zhytlovoho-fondu-ukrayiny-kse-oczinyly-zbytky>

51. Статут комунального закладу «Центр надання соціальних послуг Долинської міської ради» : рішення сесії Долинської міської ради від 31.03.2021 № 218-8/2021.

52. LIGA ZAKON Бізнес. Польське законодавство та працівник з України від 08.07.2022 . URL: https://biz.ligazakon.net/news/212289_polske-zakonodavstvo-ta-pratsvnik-z-ukrani.

